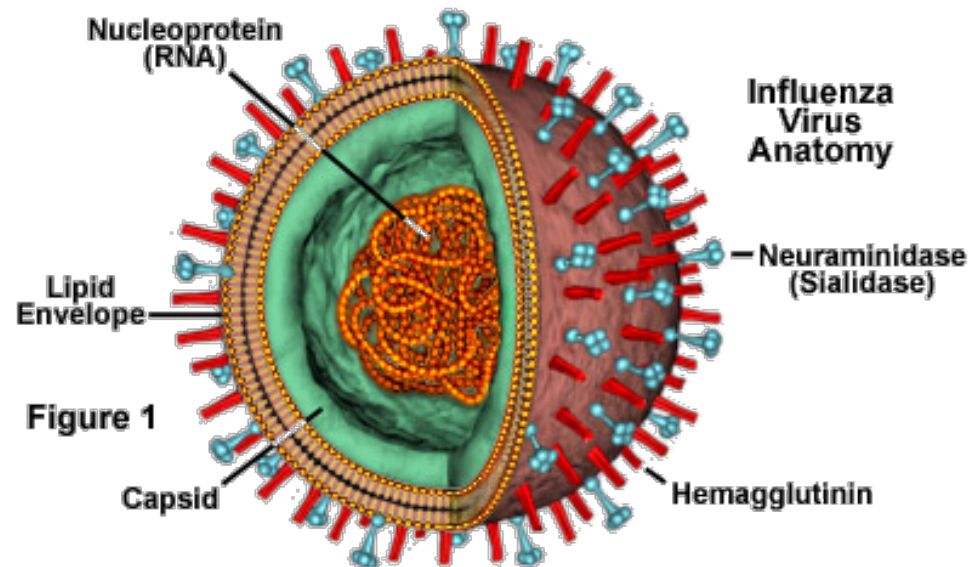

Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Afnameinstructies diagnostiek huisartsenpeilstation- surveillance acute respiratoire infecties

Adam Meijer

Tara Sprong

September 2025

Doel presentatie

- › Selectiecriteria van patiënten voor inclusie in de surveillance van acute respiratoire infecties door Nivel huisartsenpeilstations.
- › Het op een juiste manier afnemen en versturen van (viraal) materiaal ten behoeve van deze surveillance.
- › Het werken met persoonlijke veiligheidsmaatregelen.

Onderdelen

- › Selectiecriteria patiënten.
- › Het toepassen van persoonlijke beschermingsmiddelen.
- › Administratie.
- › Afnemen van een neuswat en een keelwat.
- › Verpakken en versturen van monsters.
- › Opruimen.
- › Handen wassen.

Selectiecriteria patiënten

Doelgroep

U wordt verzocht per week, monsters in te sturen van:

- › Minstens de eerste twee personen die u consulteren met een acute respiratoire infectie (ARI), waaronder minstens:
 - 1 met influenza-achtig ziektebeeld (IAZ; PEL criteria, zie volgende dia)
 - 1 jonger dan 10 jaar
- › Maximaal 5 monsters per huisarts per week

Tijdstip bemonsteren en soort monsters

Bij voorkeur worden de monsters, een neuswat EN een keelwat, maximaal vier dagen na de eerste ziektedag afgenomen. Hoe later de monsters afgenomen worden hoe minder betrouwbaar de diagnostiek is. Een neuswat EN een keelwat samen maken de diagnostiek ook meer betrouwbaar.

PEL criteria voor influenza-achtig ziektebeeld (IAZ)

- › Een acuut begin, dus hoogstens een prodromaal stadium van drie tot vier dagen (inclusief pre-existente luchtweginfectie op een niet ziekmakend niveau).
- › De infectie moet gepaard gaan met een temperatuursverhoging van tenminste 38°C, rectaal of oor gemeten.
- › Tenminste één van de volgende symptomen moet aanwezig zijn: hoest, neusverkoudheid, rauwe keel, frontale hoofdpijn, retrosternale pijn, myalgieën.

Pel. J.Z.S. Proefonderzoek naar de frequentie en de aetiologie van griepachtige ziekten in de winter 1963-1964. Huisarts en Wetenschap 1965;86:321.

Persoonlijke bescherming monsterafnemer

Handschoenen

Het is raadzaam om handschoenen te dragen:

1. Om uzelf en eventuele volgende patiënten te beschermen.
2. Om vervuiling van het monster te voorkomen.

Stap 1. Voorbereiding

1. Zet het digitaal monsterafnameformulier in ZorgDomein klaar op uw computer
 - LET OP: vink bij type aanvraag aan 'Aanvraag voor Nivel/RIVM respiratoire surveillance (reguliere aanvraag)'. Vink NIET U-swab onderzoek aan. Zie screenshot hieronder.

Type aanvraag ☒ Aanvraag voor Nivel/RIVM respiratoire surveillance (reguliere aanvraag)

☐ U-swab onderzoek (uitzondering, alleen voor deelnemende interventiepraktijken)

2. Leg patiënt/wettelijk vertegenwoordiger uit wat het doel is van de surveillance van acute respiratoire infecties. Geef daarbij duidelijk aan dat als de patiënt monsters voor dit onderzoek laat afnemen door de huisarts, de patiënt akkoord gaat met het delen van gegevens met RIVM en Nivel. Bevestig dit met aanklikken van 'Bevestigd' bij betreffende vraag in ZorgDomein.
3. Leg ook uit wat bezwaar voor nader gebruik van monster en gegevens inhoudt. Heeft patiënt/wettelijk vertegenwoordiger bezwaar, vink dan 'Ja' aan in ZorgDomein.

Stap 1. Voorbereiding (vervolg)

4. Leg uit wat er bij het afnemen van monsters gaat gebeuren.
5. Informeer patiënt/wettelijk vertegenwoordiger dat er persoonlijke bescherming (handschoenen) wordt toegepast en licht de reden toe.
6. **Overhandig de patiëntinformatiefolder** die in het monsterpakketje zit.
7. Neem monsters af in een ruimte waar **idealiter nooit** influenza vaccinaties worden gegeven; dat kan namelijk tot een foutief positieve uitslag influenzavirus gedetecteerd van het laboratoriumonderzoek leiden.
8. Zorg dat alle materialen aanwezig zijn: volg de checklist op de volgende dia!
9. Controleer de materialen op uiterste houdbaarheidsdatum.
 - Als de uiterste houdbaarheidsdatum van het virustransportmedium (buisje met rozerode vloeistof) verlopen is, gebruik dit dan niet. Stuur het pakketje, met een briefje er in dat houdbaarheidsdatum is verlopen, retour naar het RIVM. U ontvangt dan per omgaande een vers pakketje.

Stap 2. Klaarleggen materiaal

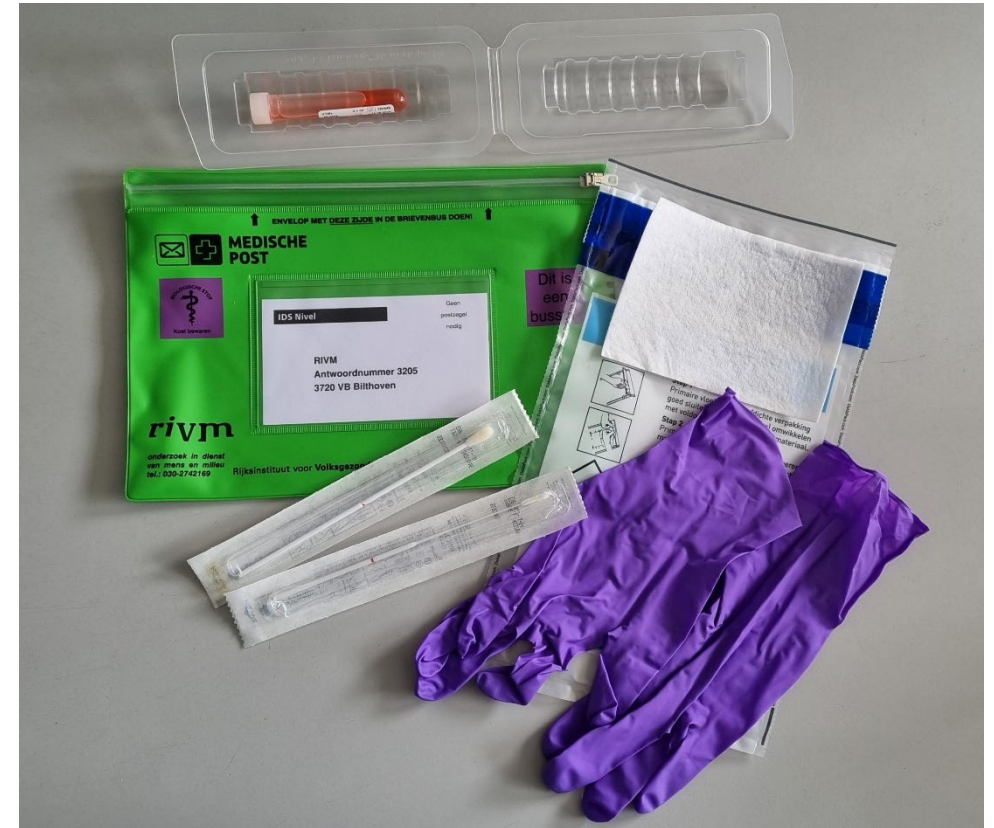
Materiaal in RIVM verzendenveloppe:

1. Twee soorten wattenstokjes (met plastic drager)
2. Buisje met virustransportmedium*
3. Verzendenveloppe, absorberend doekje en veiligheidszak (safety bag)

Eigen materiaal:

1. Handschoenen
2. Houten spatel (eventueel)
3. Spuitflacon alcohol 70%
4. Afvalzak
5. Sticker om op het buisje te plakken (eventueel)

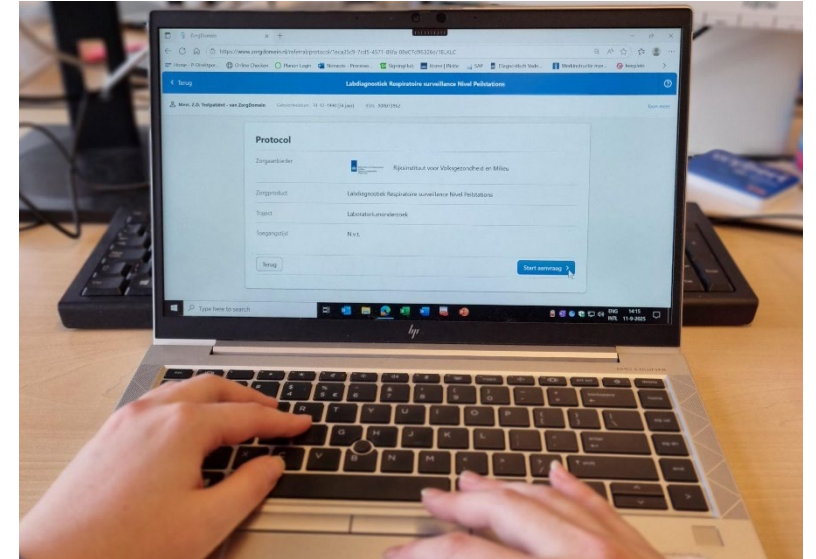
* De ongebruikte transportvloeistof kan bij kamertemperatuur, in het donker, in de ongeopende groene enveloppe bewaard worden. De transportvloeistof is op deze wijze tot 1 jaar na ontvangst houdbaar.

Stap 3. 'Papier'winkel

- › Vul het ZorgDomein formulier op de computer volledig in. **Vergeet niet** het Zorgdomein Formulier aan het einde uit te printen (om mee te sturen).
- › **Vergeet niet** de patiënt te informeren over instemming met deelname aan de surveillance en of er bezwaar is tegen nader anoniem gebruik van gegevens en het afgenomen materiaal. Leg de uitkomst hiervan vast in ZorgDomein door respectievelijk 'Bevestigd' en 'Ja of Nee' te klikken.
- › **Vergeet niet** de buitenlandshistorie te vragen (reden: veiligheid analisten i.v.m. mogelijke blootstelling aan vogelgriepvirus of MERS-coronavirus) en te noteren in ZorgDomein.
- › Noteer/plak sticker met naam en geboortedatum op de te verzenden buis.

Afnamelocaties

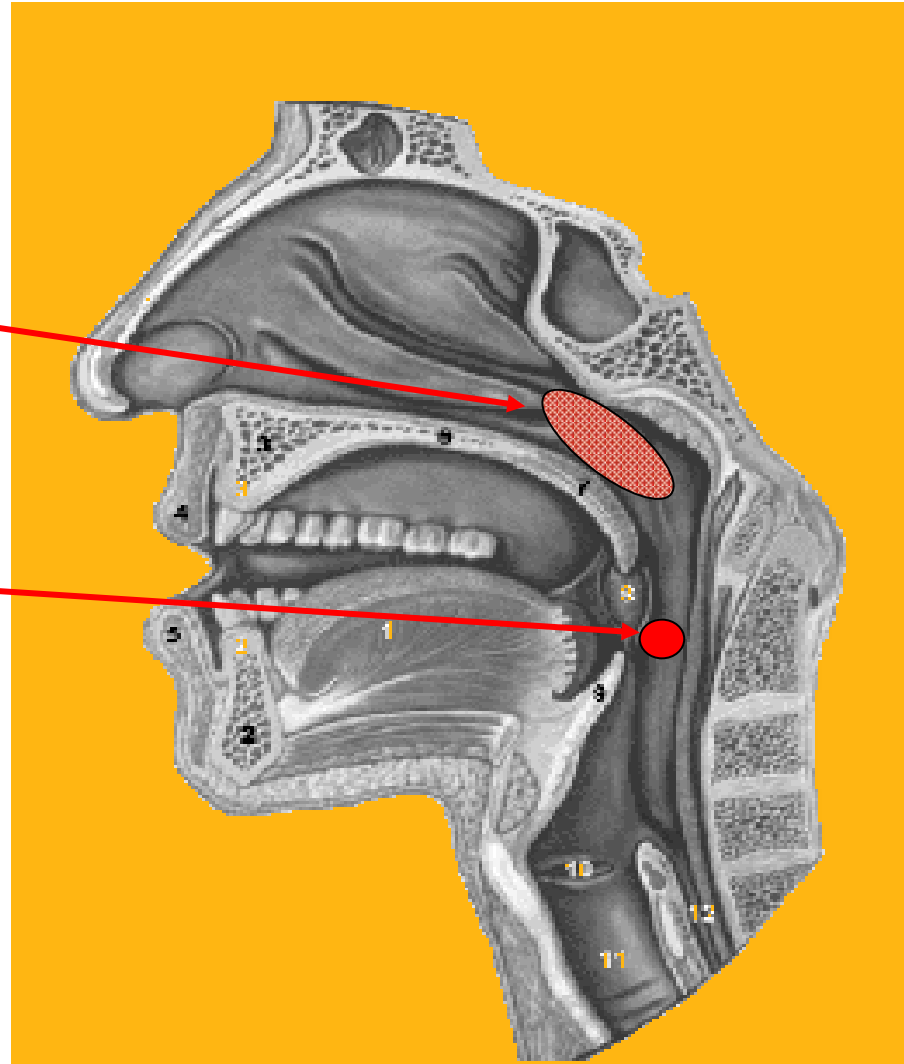
Nasofarynx

Diepe neuswat
Tot lichte weerstand

Orofarynx

Achterwand keel
Tot kokreflex

Elk type virus heeft een
voorkeursplaats voor infectie
afhankelijk van de
virusreceptor op de cellen.

Twee soorten wattenstokken

In het monsterafnamepakket zitten twee apart verpakte wattenstokken

Orofaryngeale (achterwand keel) wattenstok; dikke stok met breekpunt op 8 cm

Nasofaryngeale (diepe neuswat) wattenstok; stok met flexibel deel en breekpunt op 10 cm

- › Neem eerst de nasofaryngeale (diepe neuswat) wattenstok af en stop die in de buis met virustransportmedium.
- › Neem daarna de orofaryngeale (keel achterwand) wattenstok af en stop die in de buis met virustransportmedium waar de nasofaryngeale wattenstok al in zit.
- › Op de volgende dia's wordt beschreven hoe de monsters afgenomen dienen te worden en hoe de wattenstokken in de buis met virustransportmedium geplaatst moeten worden.

Stap 4. Afnametechniek neuswat

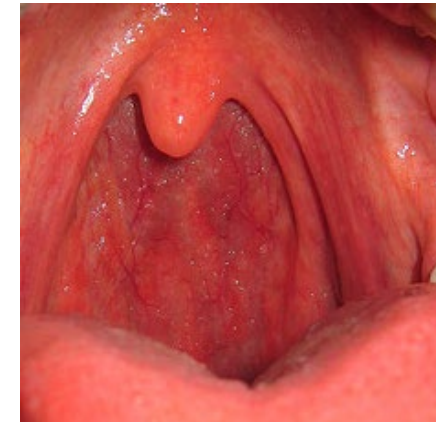
1. Neus snuiten en het hoofd achterover buigen.
2. Trek de neuspunt iets omhoog.
3. Steek de nasofaryngeale wattenstok zo diep mogelijk in de neus, evenwijdig aan de bovenkant van de mondholte, tot een lichte weerstand (3/4).
4. Roteer de wattenstok enkele malen rond in het neusgat tegen de achterwand (nasofarynx).
5. Alleen bij niet bereiken nasofarynx andere neusgat proberen.
 - Geeft soms traanreflex bij patiënt.
6. Stop de nasofaryngeale wattenstok in de buis met transportmedium (zie stap 5).

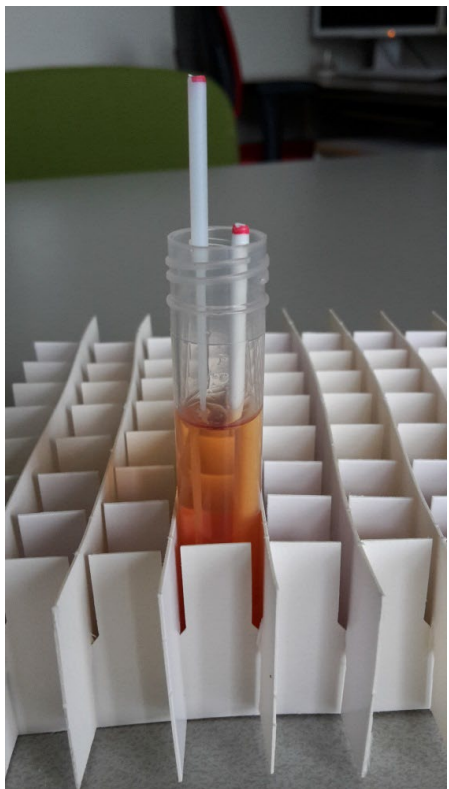
Stap 4. Afnametechniek keelwat

1. Laat de patiënt zijn hoofd achterover buigen.
2. Gebruik eventueel een spatel om de tong naar beneden te houden.
3. Steek de orofaryngeale wattenstok zo diep mogelijk achter in de keel en beweeg de wat enkele malen heen en weer over de achterwand van de keel.
 - Kan een kokreflex geven.
4. Stop de wattenstok in de buis met transportmedium waarin de nasofaryngeale wattenstok al zit (zie stap 5).

Stap 5. Wattenstokken in buis plaatsen

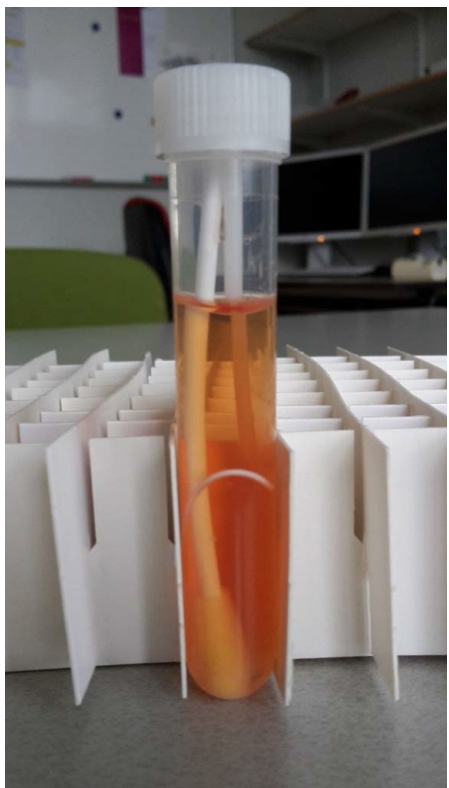

1. Neem nasofaryngeale wattenstok af.
2. Open het buisje en stop de wattenstok in het buisje.
3. Breek de wattenstok af.
4. De afgebroken wattenstok blijft ruim 1 cm boven de buisrand uit steken.
5. Neem de orofaryngeale wattenstok af.
6. Stop de orofaryngeale wattenstok bij de nasofaryngeale wattenstok in het buisje.
7. Breek de wattenstok af.

LET OP: het afgebroken deel van de wattenstokken is besmet afval!

Stap 5. Wattenstokken in buis plaatsen (vervolg)

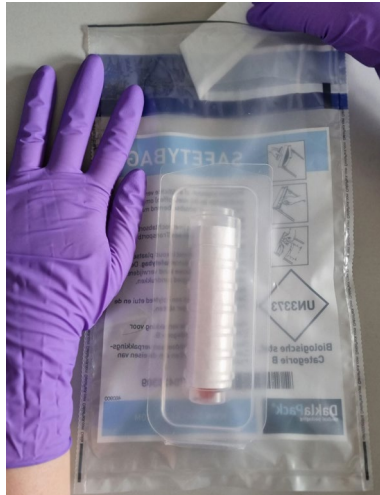

8. Plaats de bolle binnenkant van de dop op het boven het buisje uitstekende deel van de nasofaryngeale wattenstok
9. Druk naar beneden, hierbij krult de wattenstok op zoals in het plaatje hiernaast.
10. Draai de dop goed vast; het laatste stukje voel je wat weerstand, dat is de lekdichte afsluiting.
11. Spray buisjes met alcohol 70% en laat 3 minuten inwerken.

Spray ook de handschoenen met alcohol 70% voordat u verder gaat met verpakken voor versturen.

Stap 6. Verpakken

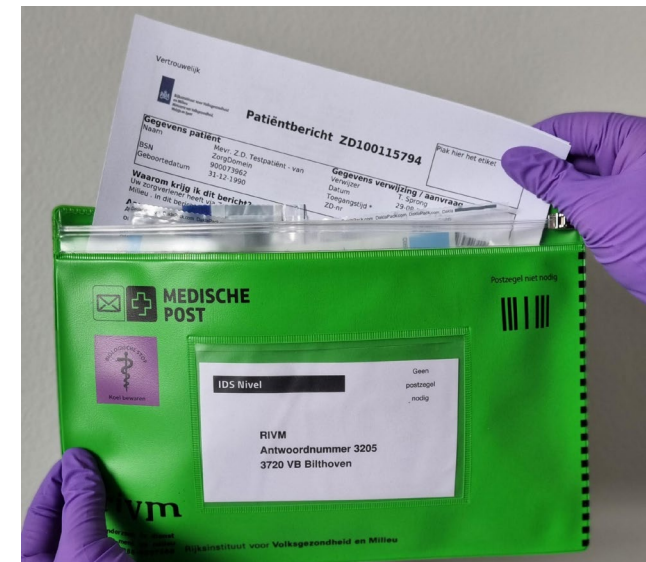

1. Rol het te versturen materiaal (buisje) in het absorberende doekje en stop het in de blister (zie plaatjes hiernaast hoe).
2. Sluit de blister goed af.
3. Stop de blister in de veiligheidszak (safety bag).
4. Verwijder de plastic bescherm laag van de plakrand.
5. Sluit de veiligheidszak zorgvuldig en stevig af.
6. LET OP: **het uitgeprinte ZorgDomein formulier NIET in deze veiligheidszak verpakken**, maar los in de verzendenveloppe (zie stap 7).

Stap 7. Versturen

1. Stop de gevulde veiligheidszak en het uitgeprinte ZorgDomein formulier met het ZD-nummer van de aanvraag in de groene RIVM verzendenveloppe.
 - Let op: zonder aanwezigheid van een ZDnummer/formulier kan het ingestuurde monster NIET gekoppeld worden aan de patiënt en zal er geen onderzoek uitgevoerd worden.
2. In de enveloppe van het RIVM zit een kaartje in een venster. Draai dit kaartje om zodat het adres met antwoordnummer van RIVM zichtbaar wordt.
3. Zo mogelijk direct op de post doen of maximaal 1 dag bij 4°C opslaan voordat het op de post gedaan wordt.

Stap 8. Opruimen

1. Handschoenen uit.
2. Handschoenen via de "schone" binnenkant los trekken.
3. En in de afvalzak doen.

Stap 9. Handen wassen

Ruim water en zeep & desinfectie met handenalkohol.

Vragen

Voor eventuele vragen over deze presentatie kunt u contact opnemen met het RIVM, via de patiëntenadministratie van IDS (088-689 75 68) die u doorverbindt naar juiste persoon of via nic@rivm.nl.